

علی ملکی، جیونگار گروه سیاست

حوالی ظهر روز گذشته صدایی مهیب همراه با لرزش شدید زمین، اهالی بندرعباس را در شوک فرو برد. این حادثه در بندر شهید رجایی، یکی از مهم‌ترین بنادر تجاری ایران رخ داد که نمتنها این منطقه استراتژیک را به لرزه درآورد، بلکه موجی از نگرانی و گمانه‌زنی را در سطح ملی و حتی بین‌المللی ایجاد کرد. صدای این انفجار به‌قدری شدید بود که در شهر بندرعباس و حتی جزیره قشم شنیده شد و شیشه‌های برخی ساختمان‌ها و خودروها در فاصله چندین کیلومتری شکسته‌شد. این حادثه‌که در محوطه کانتری‌بندر رخ داد، خسارات قابل توجهی به زیرساخت‌ها و ساختمان‌های اداری وارد کرد و تعداد زیادی از افراد را مصدوم یا گرفتار آوار کرد. همزمانی این اتفاق با مذاکرات ایران و آمریکا در عمان کافی بود تا تور اخبار متناقض گرم شود. تا لحظه‌تنظیم این گزارش، هیچ‌یک از مقامات رسمی گزارش شفاف و دقیقی از چرایی وقوع انفجار ارائه نکرده‌اند و سازمان مدیریت بحران از رسانه‌ها خواسته است تا زمان اطّای حریق و مشخص شدن علت و ابعاد حادثه، از گمانه‌زنی و باز نشر اخبار غیررسمی خودداری کنند. ازسوی دیگر افکار عمومی به‌دنبال آگاهی بیشتر نسبت به موضوع است و اطلاع‌رسانی قطره‌چکانی، آن‌ها را در دام وسع شایعات می‌اندازد.

فعالیت‌های بندر متوقف شد

انفجار در ظهر روز گذشته در بندر شهید رجایی رخ داد و به‌سرعت توجه رسانه‌ها و مقامات‌را به خودجلب کرد. شدت موج انفجار به‌حدی‌بود که به‌گفته‌شاهدان عینی، شیشه‌های پنجره‌ها در کارخانه‌های فولاد هر مزگان و کاهو، در فاصله ۱۰ کیلومتری محل حادثه شکسته‌شد. گزارش‌های اولیه حاکی از انفجار یک مخزن سوخت‌بود، اما شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی ایران ضمن تکذیب این ادعا اعلام کرد این حادثه هیچ ارتباطی با پالایشگاه‌ها، مخازن سوخت یا خطوط لوله نفتی این شرکت در منطقه‌ندارد. بر پی این انفجار، فعالیت‌های بندر به‌طور کامل متوقف‌شد تا نیزوهای امنیتی و امدادی بتوانند اوضاع را تحت کنترل در آورند. گمرک ایران نیز در اطلاعیه‌ای فوری، از گمرکات سراسر کشور خواست تا اطلاع ثانوی از ارسال محموله‌های صادراتی و ترانزیتی به بندر شهیدرجایی خودداری کنند.

مدیرکل مدیریت بحران استان هر مزگان در اظهارات اولیه خود اعلام کرد انفجار در محوطه کانتری‌بندر رخ داده و به تعدادی کانتینر دیو شده مرتبط است. او همچنین از هشدارهای قبلی درباره این محل خبر داد و گفت که احتمال افزایش تعداد مصدومان وجود دارد.

صف‌های همبستگی

انفجار بندر شهیدرجایی خسارات سنگینی به‌بار آورد. اکثر ساختمان‌های اداری این منطقه دچار آسیب شدید شدند و در یکی از ساختمان‌ها، سقف بر اثر موج انفجار فرو ریخت و تعدادی از کارمندان زیر آوار گرفتار شدند. یکی از کارکنان بندر در گفت‌وگو با رسانه‌ها اعلام کرد تلاش‌ها برای نجات افراد گرفتار ادامه دارد، اما وضعیت برخی از ساختمان‌ها به‌گونه‌ای است که دیگر قابل استفاده نیستند. گزارش‌ها همچنین از تخریب گسترده خودروها و زیرساخت‌های بندر حکایت دارند.

حادثه‌ای مهیب و غمناک در بندرعباس فضای رسانه‌ای و اجتماعی کشور را متأثر کرد

تراژدی و معما در بندر

و این خبر کاملاً ساختگی و جعلی است. انتشار چنین اخباری با هدف تشویش اذهان عمومی و ایجاد ناامنی روانی در جامعه صورت گرفت و بعد هم توسط منابع رسمی تکذیب‌شد.

علاوه بر این، یک کانال تلگرامی جعلی با عنوان «شبکه یک» که وابسته به گروهک تروریستی منافقین است اقدام به باز نشر مصاحبه‌ای ساختگی به نقل از مدیرکل بندر شهید رجایی کرد. این مصاحبه جعلی با هدف گمراه‌سازی افکار عمومی و ایجاد روایت‌های نادرست از حادثه منتشر شد. این اقدامات نشان‌دهنده تلاش‌های سازمان‌یافته برای بهره‌برداری از حادثه به‌منظور ایجاد تفرقه و بی‌اعتمادی در جامعه بود. از سوی دیگر، برخی رسانه‌ها به اشتباه محل انفجار را ترمینال کالای خطرناک بندر شهیدرجایی اعلام کردند اما پُرمان بهزادپور، مدیر عامل ترمینال این ادعا را رد کرد. اداره گمرک محل دقیق انفجار را محوطه کانتری‌ب سبنا، وابسته به سازمان بنادر و دریانوردی اعلام کرد. صدائوسیمانیز گزارش داد انفجار ناشی از یک کانتینر بوده اما هنوز مشخص نیست محتوای این کانتینر چه بوده است. این تناقضات اولیه در گزارش‌ها نشان‌دهنده نبود اطلاعات دقیق در ساعات ابتدایی حادثه بود که به گسترش شایعات دامن زد.

فقط دو نفر مرجع اطلاع‌رسانی شدند

بلافاصله پس از وقوع انفجار، تیم‌های واکنش سریع هلال احمر، نیروهای مسلح و گروه‌های امدادی به محل حادثه اعزام شدند. پیرحسین کرولیوند، رئیس جمعیت هلال احمر اعلام کرد ۷ تیم عملیاتی این سازمان در منطقه حضور دارند و از تمامی ظرفیت‌های امدادی برای کمک به حادثه‌دیدگان استفاده می‌شود. با لگرمدهای امدادی نیز در حالت آماده‌باش قرار گرفتند تا در صورت نیاز، مصدومان را به مراکز درمانی منتقل کنند.

توصیف عراقچی از دور سوم مذاکرات همراه با بیم‌و امید بود

شروع پیچیدهٔ مذاکرات کارشناسی

ایران توانایی توسعه انرژی هسته‌ای صلح‌آمیز خود را حفظ می‌کند. بوسعیدی در آن زمان با باز نشر این بیانیه در شبکه ایکس، از رویکرد مثبت مذاکره‌کنندگان قدردانی کرد و نوشت: «مذاکرات شتاب گرفته‌است و حتی می‌توان انتظار رویدادی غیرمنتظره را کشید.» این اظهارات نشان‌دهنده خوش‌بینی قابل توجهی بود که احتمالاً به دلیل توافق بر سر ورود به مرحله بعدی مذاکرات ایجاد شده بود. با این حال، تغییر لحن بوسعیدی در دور سوم، از «انتظار رویداد غیر منتظره» به یک بیانیه خشن و دیپلماتیک، نشان‌دهنده بروز اختلافات جدی در مذاکرات است. اشاره به «نشت مسطح بالا» در هفته آینده نشان می‌دهد که تصمیم‌گیری‌های کلیدی به‌سطوح بالاتر منتقل شده و نیاز به هماهنگی بیشتر در پایتخت‌های طرفین وجود دارد.

تلاش رسانه‌ای برای هل دادن افکار عمومی به سمت توافق بد

یکی از نکات قابل توجه در جریان مذاکرات اخیر روایت‌سازی‌های رسانه‌ای است که بعضاً با واقعیت‌های مذاکرات همخوانی ندارد. برخی رسانه‌ها مانند بی‌بی‌سی، گزارش‌هایی منتشر کردند که مدعی بودند مذاکرات ایران و آمریکا «با سرعتی دور از انتظار» در حال پیشرفت است. این روایت‌ها که پیش از اعلام نتایج رسمی دور سوم منتشر شدند با هدف عملیات روانی و تأثیرگذاری بر افکار عمومی طراحی شده بود. چنین گزارش‌هایی می‌توانند انتظارات غیرواقعی ایجاد کرده و فشار روانی بر تیم مذاکره‌کننده ایرانی وارد کنند. در داخل ایران نیز برخی تحلیلگران و رسانه‌ها با طرح ادعاهایی مانند «توافق نزدیک است» یا استفاده از تعبیری مانند «سورپرایز اردیبهشت» و «سورپرایز بهار»، به ایجاد انتظارات غیر واقعی دامن زداند. این روایت‌ها که در

به امکان پیشرفت در مذاکرات اشاره کرد، اما این امیدواری را با احتیاط بسیار همراه ساخت. این لحن نشان‌دهنده آن است که موانع و اختلافات همچنان قابل توجهند. عراقچی صراحتاً به وجود اختلافات در هر دو سطح کلان و جزئی اشاره کرد. این اختلافات طبعاً مانع از دستیابی به «پیشرفت سریع» و «سورپرایزگونه» می‌شود که برخی رسانه‌ها مدعی آن بودند. حضور کارشناسان اقتصادی برای اولین بار در این دور از مذاکرات، نشان‌دهنده تمرکز بر جنبه‌های اقتصادی رفع تحریم‌ها، از جمله مسائل بانکی، تجارت نفت و بازگشت دارایی‌های بلوکه‌شده ایران است. اشاره عراقچی به احتمال حضور کارشناسان سازمان انرژی اتمی در دور بعدی مذاکرات نشان می‌دهد که مسائل مرتبط با برنامه هسته‌ای ایران مانند سطح غنی‌سازی، بازرسی‌ها و تعهدات پادمانی هنوز در مرحله کلیات قرار دارند.

موضع وزیر خارجه عمان ازخوش‌بینی به خنثی‌تغییرکرد

اظهارات بدر البوسعیدی، وزیر خارجه عمان که میزبان این دور از مذاکرات بود نیز حائز اهمیت است. توییت او پس از پایان مذاکرات دور سوم بر بررسی «اصول اساسی، اهداف و نگرانی‌های فنی» تأکید داشت و از ادامه مذاکرات در هفته آینده پاک‌نشت سطح بالا در تاریخ ۳ می (۱۳ اردیبهشت) خبر داد. این توییت، برخلاف اظهارات او پس از دور دوم مذاکرات در رم، لحنی خشنی و فاقد خوش‌بینی آشکار داشت. پس از دور دوم مذاکرات در رم، وزارت خارجه عمان در بیانیه‌ای اعلام کرده بود که مذاکرات با هدف دستیابی به «توافقی عادلانه، پایدار و اثرآم‌آور» پیش می‌رود که تضمین کند ایران عاری از سلاح هسته‌ای باقی می‌ماند و تحریم‌ها لغو می‌شود، در حالی که

وزیر کشور، اسکندر مؤمنی در تماس تلفنی با استاندار هر مزگان دستور رسیدگی فوری به این حادثه را صادر کرد. استاندار هر مزگان نیز در اظهاراتی اعلام کرد بررسی دقیق علت انفجار در جریان است و چند سناریو در دست بررسی قرار دارد. او تأکید کرد هرگونه اظهار نظر قطعی درباره علت حادثه در این مرحله زود است و نتایج تحقیقات به‌زودی به اطلاع مردم خواهد رسید. محمد موحدی، دادستان کل کشور نیز با صدور دستور به دادستان مرکز استان هر مزگان، خواستار رسیدگی ویژه و دقیق به این پرونده شد. او تأکید کرد باید با علل‌ان احتمالی حادثه و افرادی که در این ماجرا قصور یا سهل انگاری داشته‌اند، برخورد قاطع و اثرگذار صورت گیرد. دادستانی کل کشور همچنین با صدور بیانیه‌ای، فعّالان فضائی مجازی و رسانه‌ها را از انتشار محتوای خلاف واقع برحذر کرد. موحدی تأکید کرد با افرادی که با نشر اکاذیب، توهین یا انتشار محتوای غیر واقعی اقدام به برهم‌زدن امنیت روانی جامعه کنند، بر اساس قانون برخورد مقتضی صورت خواهد گرفت. او در این بیانیه از نهادهای مسئول خواست با اتخاذ تدبیر لازم، به‌سرعت و با قاطعیت با افرادی که از فضای مجازی برای تشویش اذهان عمومی و مخدوش کردن امنیت روانی سوء استفاده می‌کنند، برخورد کنند و نتایج اقدامات را به دادستانی گزارش دهند.

از سوی دیگر شورای اطلاع‌رسانی دولت در اقدامی مثبت، آقایان محمد آشوری، استاندار هر مزگان و مهرداد حسن‌زاده، مدیرکل مدیریت بحران استان را به عنوان سخنگوی واح دور رسمی حادثه معرفی و تأکید کرده اطلاعات منتشر شده در خصوص آمار و ابعاد سانحه و تعداد مصدومان تنها از این طریق مخابره می‌شود. موضوعی که باعث می‌شود از حجم اخبار متناقض کاسته‌شود. با این حال اگر این دور مرجع قادر به اطلاع‌رسانی سریع و دقیق نباشند، کارکرد این حرکت مثبت از بین خواهد رفت.

خوابکاری باشد یا خیر؛ گزارش حرفه‌ای بدهید

انفجار بندر شهیدرجایی صرف‌نظر از علت دقیق آن، پرسش‌های متعددی را درباره ایمنی، نظارت و مدیریت ریسک در یکی از مهم‌ترین بنادر ایران مطرح کرده است. دو سناریوی اصلی برای این حادثه قابل تصور است. یا این انفجار نتیجه یک اقدام خرابکارانه هم‌زمان با مذاکرات ایران و آمریکا در مسقط بوده، یا ناشی از نقص در فرایندهای داخلی و سهل انگاری در مدیریت کالا‌های دیو شده. در هر دو حالت، انتظار می‌رود مقامات مسئول گزارشی حرفه‌ای، صریح و جامع به مردم ارائه دهند. این گزارش نه تنها باید علت دقیق حادثه را مشخص کند، بلکه باید به ترک فعل‌ها و کاستی‌های احتمالی که به این فاجعه منجر شده، بپردازد.

یکی از نکات قابل توجه در این حادثه، ضعف رسانه‌ای در ساعات اولیه بود. نبود اطلاعات رسمی و دقیق در لحظات ابتدایی، زمینه را برای انتشار شایعات و گمانه‌زنی‌های غیر موثق فراهم کرد. این موضوع بار دیگر ضرورت تقویت نظام اطلاع‌رسانی بحران در کشور را برجسته می‌کند. رسانه‌های رسمی باید بتوانند با سرعت و دقت، اطلاعات موثق را در اختیار افکار عمومی قرار دهند تا گسترش اخبار جعلی و تشویش اذهان جلوگیری شود. از سوی دیگر، اظهارات مدیرکل مدیریت بحران هر مزگان درباره هشدارهای قبلی در مورد محوطه کانتری‌ب، پرسش‌هایی را درباره میزان توجه مسئولان به این هشدارها و اقدامات پیشگیرانه احتمالی مطرح می‌کند. اگر دیوبی کالا‌های خطرناک و مواد شیمیایی در محوطه بندر به این حادثه منجر شده باشد، باید بررسی شود که چرا اقدامات لازم برای کاهش ریسک انجام نشده است. این موضوع می‌تواند به شناسایی نقاط ضعف در زنجیره مدیریت بنادر و تدوین پروتکل‌های ایمنی فوری‌تر کمک کند.

تضاد با اظهارات عراقچی مبنی بر وجود اختلافات جدی است، فشار اجتماعی بر تیم مذاکره‌کننده ایرانی را افزایش می‌دهند. چنین فشارهایی ممکن است ایران را به سمت پذیرش توافقی تحت فشار مطالبات حداکثری طرف مقابل سوق دهد. ایجاد انتظار برای نتایج زود هنگام جامعه ایران را در حالت تعلیق نگه داشته و فشار روانی بر مذاکره‌کنندگان را افزایش می‌دهد. روایت‌هایی که از پیشرفت سریع سخن می‌گویند ممکن است طرف مقابل را به این باور برساند که ایران تحت فشار داخلی برای دستیابی به توافق قرار دارد که می‌تواند به مطالبات حداکثری منجر شود. بنابراین چنین رویکرد رسانه‌ای خواسته یا ناخواسته افکار عمومی ایران را به سمت مطالبه توافق به‌دل می‌دهد.

مواضع متناقض آمریکا طولانی شدن مذاکرات را بدیهی می‌سازد

یکی از عواملی که ممکن است در طولانی شدن مذاکرات غیر مستقیم ایران و آمریکا در دور سوم مؤثر بوده باشد، اظهارات ضد و نقیض مقامات آمریکایی است که ایران را ملزم به تأکید بیشتر بر مطالبات خود، به‌ویژه در موضوع حق غنی‌سازی کرده است. پس از دور اول مذاکرات در مسقط، استیو یتکاف، نماینده آمریکا در مصاحبه‌ای با فاکس نیز اظهار داشت که برای برنامه هسته‌ای غیرنظامی غنی‌سازی بیش از ۳٫۶۷ درصد ضروری ندارد و تمرکز بر راستی آزمایش برنامه غنی‌سازی خواهد بود. این اظهارات که به نظر می‌رسید حق غنی‌سازی ۳٫۶۷ درصدی مندرج در برجام را به رسمیت می‌شناسد، پیامی به ایران ارسال کرد مبنی بر اینکه آمریکا ممکن است حداقل به سطح غنی‌سازی توافق شده در برجام رضایت دهد. با این حال پس از جلسه‌ای در کاخ سفید با حضور مقامات ارشد سیاست خارجی آمریکا، یتکاف عقب‌نشینی کرد و خواستار برچیده شدن زیرساخت‌های غنی‌سازی ایران شد. این تغییر موضع نشان‌دهنده استراتژی آزمی‌رایک برای ورود به مذاکرات با مطالبات حداکثری بود تا از این طریق، حتی در صورت پذیرش غنی‌سازی در نقطه شروع موضع خود را تقویت کند. این تناقضات در آستانه دور سوم مذاکرات نیز ادامه یافت. مارکوروویو، وزیر خارجه آمریکا با اشاره به اظهارات یتکاف سعی کرد آن‌ها را بازتعریف کند و مدعی شد منظور یتکاف این بوده که ایران می‌تواند اورانیوم غنی‌شده ۳٫۶۷ درصدی را برای راکتور هسته‌ای خود از روسیه وارد کند، نه اینکه خود اقدام به غنی‌سازی کند. این موضع تلاشی برای انکار حق غنی‌سازی ایران و طرح مطالبه‌ای حداکثری در ابتدای مذاکرات بود. اگرچه این اظهارات ممکن است صرفاً با اهداف رسانه‌ای و عملیات روانی برای تحت‌فشار قرار دادن تیم ایرانی مطرح شده باشند؛ اما همین مواضع رسانه‌ای ایران را وادار می‌کند تا در میز مذاکرات با قاطعیت بیشتری بر حق غنی‌سازی برای اهداف صلح‌آمیز تأکید کند. این تأکید طبعاً زمان بیشتری برای مذاکره و تقاهم بر سر کلیات از جمله میزان و نحوه غنی‌سازی طلب می‌کند.

اظهارات عراقچی پس از دور سوم مذاکرات مبنی بر لزوم دستیابی به تفاهمات کلی پیش از ورود به جزئیات و حضور کارشناسان اقتصادی در این دور نشان می‌دهد که موضوع غنی‌سازی همچنان در سطح کلیات مورد بحث است. اشاره وی به احتمال حضور کارشناسان سازمان انرژی اتمی در دور بعدی نیز مؤید این است که مسائل فنی مرتبط با غنی‌سازی مانند سطح غنی‌سازی و تعهدات پادمانی هنوز در مرحله چانه‌زنی‌های کلی قرار دارد. چارن‌زنی‌هایی که اظهارات متناقض مقامات آمریکایی می‌تواند آن را فرسایشی کند.